

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm I. Intelleximus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

validè infligi queant, apud *Panorm. hic. n. 17. Suar. cit. s. 30. n. 9. Tusc. n. 4.* Quia ferre censuram contra contumaces potius ad legislationem aut præcepti impositionem, quam ad iudicium strepitum spectat. Ceterum si vocatis partibus à iudice cognoscendum, ac declarandum sit, num aliquis in excommunicationem lapsus fuerit, festo die id fieri non potest, nisi causa necessitatis, pietatis, aut Religionis urgeat.

9ª Nota II. Præter ferias ad cultum Dei institutas, aliæ sunt ferie politicae, & harum quædam solemnnes, seu quotannis recurrentes, ut quæ olim in die Natalis Principis instituebantur *l. vlt. C. h. t.* quædam verò rusticæ, quæ ob rurû laborantium fauorem tempore messis aut vindemiarum obseruantur *l. Omnes. C. eod.* & hæ ferie id proprium habent, quòd partes jis expressè aut tacitè renuntiare possint seu consentire, ut iudicium agatur his feriis, quippe cùm principaliter ob eorum fauorem introductæ sint, quamobrem *l. 1. De feriis*, non absolutè prohibentur iudicia tempore messis aut vindemiarum, sed ne quis aduersarium cogat ad iudicium venire, alioquin acta judicialia irrita sint. *l. Si feriatis. 6. ff. eod.* Nisi necessitas cogat, ut quia res tempore aut morte peritura est, aut actionem vel litem instantiam peremptura *cit. l. 1. C. 3. ff. eod.* & verò in his ru-

sticis feriis minor necessitas requiritur, ut partes ad iudiciû compellantur, quàm in aliis feriis, præsertim sacris, *arg. l. publicas. 5. C. eod.* vbi dicitur publicas & fiscales causas in feriis messium & vindemiarum agitari posse, vbi gl. monet non idem quoque locum habere in feriis sacris, nisi necessitas vel pietas speciatim exigere videatur. Id verò addendum, tamen partes consentiant litigare in feriis rusticis, tamen iudex non tenetur illis jus dicere, nisi necessitas urgeat, quia ferie hæ etiam in iudicis gratiâ institutæ sunt, sed neque testes compelli possunt ad veniendum & testandum, teste *gl. incit. l. Omnes. 6. ff. De Fer. Abbas hic. n. 13.* nam res inter alios acta (videlicet litigantes) aliis non præjudicat. Est & aliud genus feriarum politicarum, quæ dici solent *feria repentina* ob Principis v. g. adventum, Regiæ prolis natalem, aut similem lætitiâ repenti iudici solitæ, cuiusmodi ferias indicare proprium esse principis dicitur, *in l. à nullo. C. h. t.* Conueniunt autem hæ ferie cum sacris & aliis, quæ ob publicam causam instituuntur, in hoc, quòd partes jis renuntiare nequeant. Vide *Azor. tom. 2 l. 1. c. 27. q. 1.*

Nota III. Si Episcopus festum speciale præcipere velit, non tantum Cleri, sed etiam populi consensum requirere debet spectatè communi iure.

TITVLVS X. DE ORDINE COGNITIONVM.

CAPITVLVM I.

Intelleximus.

PARAPHRASIS.

Mulier quædam virum sibi coram Ecclesiastico iudice petebat, testes introducens, quòd cum eo matrimonium contraxisset, vir autem metuens ne testium depositionibus convinceretur, exceptionem consanguinitatis obiecit, hoc casu dubitatum fuit,

RÆSTITO juramento calumniæ, & datis dilationibus ad respondendum, frequenter Reus vicissim aliquid objiciens, quæstionem mouet, seu per modum actionis, seu & quidem frequentius per modum exceptionis, quare dubitari potest, num de his objectis prius cognoscendum sit, quàm ulterius super negotio principali.

* * *

fuit, quo ordine iudex procedere deberet. Respondit Clemens III. Cum exceptione ista, probata quaestio principalis tollatur, prius de ipsa exceptione cognoscendum esse, quam ad definitivam sententiam procedatur; nam si exceptio illa probata sit, apparebit virum ab impetitione mulieris absolendum esse.

In primis adverte hinc, actum non fuisse in iudicio possessorio, quia mulier non erat traducta in domum viri, sed petitorio, quia mulier petebat se deduci ac recipi tanquam uxorem legitimam ob antecedentem matrimonij contractum, ita notavit Innoc. hic. & sumitur ex c. Literat. De Restitut. spol.

SUMMARIUM.

1. Melius sibi consulit Reus conuentus, si peremptoriam exceptionem prius non opponat, quam audierit probationes Actoris.
2. Si Reus ante productionem testium, ut impediatur processus, opponat exceptionem peremptoriam, debet prius de hac exceptione Rei cognosci, quam de intentione Actoris.
3. Probata exceptione peremptoria recte pronuntiat iudex super causa principali.
4. Nisi iudex, ne indirecte quidem, super exceptione cognoscere possit.
5. Vel nisi exceptiones illa, non peremptoria & incidentes, sed dilatoria tantum & emergentes essent, de quibus prius cognosci debet, & decidi quam procedatur in causa principali.

Nota I. Consultum est Reo convento ut peremptoriam exceptionem prius non opponat, quam audierit probationes Actoris, nam si Actor in probatione deficiat, ipse absolvetur, & liberabitur onere probandi exceptionem; sin autem Actor probauerit intentionem, v. g. Matrimonij contractum fuisse celebratum, tunc locus adhuc erit perimendi intentionem, obijciendo impedimentum consanguinitatis. Ita notat Imola hic n. 2. ex Cap. de testibus, 29. Vbi

gloss. verb. Publicato monet, quod publicatis etiam testificationibus exceptio peremptoria objici & probari possit, quandoquidem ea novum incidentem articulum causae continet. Sed quid si Reus ante productionem testium opposuisset exceptionem consanguinitatis, debuisset ne iudex ante omnia de exceptione cognoscere. Glossa hic ait, prius Actoris probationes recipiendas esse, quam de exceptione peremptoria cognoscatur, quia ita universim dicitur in l. Exceptionem 19. C. De probationibus. Sed meminisse oportet, quod in cap. 1. De litis contestatione in 6. Reg. 2. limitatione 3. docui, esse quoddam genus exceptionis peremptoriae, per quam actio ipso iure exclusa, seu potius nunquam nata ostenditur, talis exceptio si opponatur animo impediendi processum, statim de ea cognosci debet, cum alioqui frustra probationes accipiantur, super eo, quod etsi probaretur, tamen causam non relevaret, ut in proposito casu videre est, cum enim contractus matrimonij inter consanguineos ipso iure irritus sit, nullaque omnino actio aut jus oriatur, frustra iudex probationes suscipit super tali contractu post oppositam exceptionem consanguinitatis, praesertim si Reus excipiens offerat se ad probandam exceptionem, eo casu actor audiendus non foret, si prius intentionem suam probare vellet, tanquam qui prior egisset, quia respondet ei iudex, quod frustra & inaniter egerit, cum nulla omnino actio ei competat, si exceptio subsistat, ad cuius probationem se Reus offert, quamvis aliter hic doceat Panorm. n. 8. & seqq.

Not. II. Probata exceptione peremptoria, necesse non est, ut iudex super ea pronuntiet, quia pronuntiatio super causa Principali, saltem indirecte fit etiam pronuntiatio super exceptione. Ita docet gl. hic verb. Cognoscend. Imola n. 4. Panorm. n. 11. Exemplum habes hic: Mulier agebat petendo sibi maritum ex causa matrimonij; obijcebatur illi impedimentum consanguinitatis; eo probato iudex aliud non facit, quam ut absoluat virum a petitione mulieris, per hanc enim absolutionem indirecte implicite pronun-

nuntiat impedimentum subesse, aut juridicè probatum esse. Aliud exemplum habetur *in l. 1. C. De Ordin. judiciorum.* si filio aut Tutori, nomine pupilli cōtra hæredem scriptum agenti petitione hæreditatis, objiciatur, quòd sit filius adulterinus, iudex satisfacit, si super principali desinat, adjudicando alterutri parti petitionem hæreditatis, ex eo enim apparebit indirectè, quid de statu seu natiuitate filij sentiendum sit.

4 Excipe si iudex ne indirectè quidem super exceptione seu articulo incidente cognoscere queat, quia causa Ecclesiastica est, tum quæstione principali superfedere debet, donec incidens in foro Ecclesiastico decisa sit, uti habetur *infra b. t. c. 3.* Aliud exemplum: si Actori mutuum repetenti objiciatur, pactum fecisse de non petendo aut condonasse, potest iudex post auditas utrinque probationes tum Actoris de mutuo dato, tum Rei excipientis de condonatione factâ unam sententiâ ferre super quæstione principali seu absoluendo Reum, ita ut indirectè pronuntiet donationem interuenisse, aut legitimè probatam esse, seu eundem condemnando, ita ut indirectè pronuntiet, donationem probatam non esse.

5 Locuti autem sumus duntaxat de Exceptionibus, quæ & quatenus peremptoriæ sunt, atque incidentes dici solent, seu iustitiam causæ principalis concernentes, at verò dilatoriæ exceptiones, & quæcunque ad impediendum processum causæ principalis objiciuntur, atque vocabulo generali *emergentes*, dicuntur v. g. Judicem vel Actorem excommunicatum esse, iuxta *c. Exhibita. 19. De Judic.* Item litem ab Actore intentatam latâ jam sententiâ vel juramento aut transactione finitam esse, & idèd ulterius super ea procedi non posse, tales exceptiones prius cognosci ac decidi debent, quam in causâ principalis tractatione procedatur, ut docet *Barr. in l. 1. n. 7. C. De Ordin. judiciorum.*

¶ (O) ¶

CAPITVLVM. II. Dilectus.

PARAPHRASIS.

Abbas de Ferentino coram Innocentio III. questus est contra Nobiles de Artone, quia manu armatâ ad Monasterium venientes, prædam animalium, aliâque damna intulerunt, petiitque sibi iustitiam administrari, sed Nobiles in præsentia Papæ, lite nondum contestatâ obiecerunt, quòd ipsi per dolum & violentiam Abbatis Castrum Sirati amiserint, quâ ob rem rogant se prius restituî, quàm Abbati respondere cogantur, præsertim cum per testes suam innocentiam in continenti probare velint, Ex parte Abbatis replicatum est, quòd ab ipso restitutio peti nequeat, quia non fuerat spoliator, præsertim cum dictum castrum ad monasterij proprietatem pertineat, quod nec ipsi adversarij negare possint, & æquum esse ut verus Dominus ad quem res sua ab alio possessa devenit, eius retinendæ commodum habeat, cum, ut supra dictum, iudicium possessorium recuperandæ contra spoliatorem tantum intentari queat. Ad hæc respondet Innocentius, esse distinguendum, si enim quæstio spoliationis à Nobilibus proposita fuisset in modum actionis seu reconventionis, tunc censerent deberent mutue actiones & petitiones, atque eius actio videlicet Abbatis qui prior proposuit, prius tractanda foret, iuxta *juris Regul. ff. De judic.* Qui prior appellat (seu ad iudicem provocat) prior agat: ita tamen, ut ambæ petitiones ac quæstiones vicissim tractatæ (secundum partes suas) unâ demum sententiâ terminarentur. Sed quia nobiles causam spolij per modum exceptionis proposuerunt, idèd interloquendo pronuntiat Pontifex, ut probationes super exceptione prius audiantur, eaque legitimè probatâ Nobiles non cogantur Abbati super petitionis respondere, priusquam Castrum restitutionem fecisset, cum spoliatus spoliatori ante restitutionem respondere non te-

nea-